

PLEIDOOI VAN PINGJUM

Wij, deelnemers
aan een werkdag
over landbouw
en landschap,
gehouden op
6 december 2006
te Pingjum, heb-
ben gezamenlijk
vastgesteld...

1. dat de Nederlandse waddenregio **een uniek landschap** is, dat samenhangt met het waddenlandschap in Duitsland en Denemarken, en dat **van internationale betekenis** is,
2. dat de geschiedenis van de wadden-eilanden en de waddenkust nog altijd **herkenbaar en afleesbaar** is in een veelheid aan vanzelfsprekende en uitzonderlijke tekens in het landschap, die het verhaal vertellen van vele generaties bewoners en de manier waarop zij hun leefomgeving inrichtten en gebruikten,
3. dat de ontwikkelingsgeschiedenis van het waddenlandschap nauw verweven is met de **identiteit** van het gebied en dat het landbouwkundig gebruik daarvan een onlosmakelijk onderdeel uitmaakt,
4. dat het bijzondere en unieke landschap en culturele erfgoed een belangrijke **drager** is voor de verdere economische, sociale en ruimtelijke ontwikkeling van het gebied,
5. dat **investeren** in het behouden, herstellen en ontwikkelen van het waddenlandschap en het daarin aanwezige culturele erfgoed daarom van groot economisch en maatschappelijk belang is,
6. dat er voor **eenmalige investeringen** in het landschap en het culturele erfgoed over het algemeen voldoende financieringsmogelijkheden en -middelen bestaan, maar
7. dat het duurzame onderhoud van het waddenlandschap door middel van **structureel beheer van landschapselementen, archeologische vindplaatsen en historische gebouwen en structuren** onvoldoende is gegarandeerd,
8. dat het platteland behalve een (agrarisch) productiegebied steeds meer óók een consumptiegebied aan het worden is, waarin het landschap zelf een **vermarktbaar product** is geworden en dat die functieverandering aan boeren nieuwe kansen biedt om in te spelen op wensen uit de maatschappij,

9. dat voor het beheren van het waddenlandschap de inzet van boeren - de traditionele **beheerders van het cultuurlandschap** - in veel gevallen nog altijd mogelijk is. Diverse initiatieven van individuele en samenwerkende boeren bewijzen dat zij verantwoordelijkheid willen (blijven) dragen voor een duurzaam beheer van het landschap,
10. dat wanneer het nemen van de verantwoordelijkheid voor het behouden en beheren van publieke waarden extra inzet van tijd en middelen vraagt of tot inkomstenderving leidt, een beroep op een **financiële tegemoetkoming** gerechtvaardigd is,
11. dat wanneer het beheer van landschapselementen niet goed inpasbaar is in de agrarische bedrijfsvoering, de uitvoering van het **landschapsbeheer door andere instanties** - zoals provinciale stichtingen voor landschapsbeheer, natuurbeheersorganisaties, lokale vrijwilligersorganisaties, waterschappen of gemeenten - meer voor de hand ligt,
12. dat er behoefte bestaat aan een goed functionerende **kennis- en organisatiestructuur voor het beheer** van het landschap en de daarin aanwezige cultuurhistorische waarden, waaraan boeren naast andere organisaties en instanties een bijdrage leveren,
13. dat individuele boeren, maatschappelijke organisaties en overheden samen verantwoordelijk zijn voor het beheer van het waddenlandschap en dit onderwerp daarom hoog **op de politieke en bestuurlijke agenda** moet worden geplaatst.

Het **landschappelijk en cultuurhistorisch erfgoed** bestaat onder meer uit boerderijen, schuren, stallen en overige bijgebouwen, erven, tuinen en erfbeplantingen, heggen, hagen en solitaire bomen, fruitboomgaarden en hak-houtbosjes, grachten, sloten en (op)vaarten, kreekruigen, maren en kreekrestanten, kolken, dobben en poelen, ijsbanen, eendenkooien, terpen/wierden, wegen en paden, bruggen, brugwachtershuisjes en rolpalen, dijken en kaden, dijkcoupures en schotbalkenhuisjes, sluizen, stuwen en molens, boezemlanden, hekken, houtsingels, houtwallen en tuunwallen, knotbomen, kleiputten, buitenplaatsen/stinzen/borgen, archeologische terreinen (b.v. verdwenen kastelen en kloostervoorwerken), etc. etc.

PLEIDOOI
VAN PINGJUM

Wij roepen de bestuurders van overheden en maatschappelijke organisaties, als ook de leden van agrarische natuurverenigingen en individuele boeren en burgers op zich **samen in te spannen voor een structureel en duurzaam beheer van het cultuurlandschap in de waddenregio en bepleiten daarom:**

- a. een actief beleid te (blijven) voeren, gericht op **het benutten van de identiteit en kwaliteit van het cultuurlandschap** bij de toekomstige ruimtelijke en economische ontwikkeling van de regio,
- b. dat dit beleid hand-in-hand gaat met het bieden van **ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw**,
- c. dat aan het beheer van het landschap en het culturele erfgoed van het waddengebied ruim aandacht wordt geschonken bij de uitwerking van de pkb Waddenzee in het **Beheers- en Ontwikkelingsplan Waddenzee**, met name waar het de uitvoering van beleid betreft,
- d. initiatieven te ondernemen, die bijdragen aan het vergroten en verspreiden van kennis van de regio en zijn historie, die de belangstelling voor en trots op de eigen leefomgeving stimuleren en die zo bijdragen aan een groter **draagvlak** voor het onderhoud van het cultuurlandschap,
- e. te bevorderen dat initiatieven voor ontwikkeling en beheer van het landschap zoveel mogelijk van onderop tot stand komen door inzet en betrokkenheid van de bewoners van het gebied, zodat bewoners weer **verantwoordelijkheid** nemen voor de kwaliteit van de eigen leefomgeving,
- f. dat gemeenten en provincies in **bestemmingsplannen en structuurvisies** consequent aandacht besteden aan het duurzaam behouden van de kwaliteit van het cultuurlandschap,
- g. te blijven stimuleren dat **landschapsontwikkelingsplannen** (LOP's) en **beeldkwaliteitsplannen** worden opgesteld en de middelen beschikbaar komen om deze plannen ook daadwerkelijk uit te voeren,
- h. dat voor het structureel en duurzaam beheer van karakteristieke en identiteitsbepalende landschapselementen en -structuren voldoende **financiële middelen** beschikbaar worden gesteld en dat **groenfondsen** worden opgericht, waarmee het beheer van landschap en cultureel erfgoed kan worden gefinancierd.

- i. om de vele reeds bestaande **provinciale regelingen** die zijn bedoeld voor herstel, inrichting en/of beheer van landschapsaspecten en -elementen, de regelingen voor cultureel erfgoed, archeologie en/of gebouwde monumenten en het Programma Beheer, dat per 2007 door de provincie wordt uitgevoerd (PSAN), **beter op elkaar af te stemmen**, zo mogelijk in één regeling onder te brengen, en doelgericht te communiceren naar alle belanghebbenden,

- j. het initiatief te nemen om de 'catalogus groen-blauwe diensten' uit te breiden met **'gouden diensten'**, gericht op het beheer van archeologisch en gebouwd erfgoed en andere kenmerkende en waddenspecifieke landschapselementen. Dit initiatief zou door de samenwerkende waddenprovincies gezamenlijk genomen kunnen worden,
- k. dat het rijk zich bij de herziening van het **Europese GLB-beleid** ervoor in blijft zetten dat financiële middelen beschikbaar blijven komen voor het duurzaam beheer van het waddenlandschap,

- l. dat organisaties als BoerenNatuur en Natuurlijk Platteland West, de provinciale stichtingen voor landschapsbeheer, LTO Noord, terreinbeherende natuurorganisaties en andere spelers op het platteland **de krachten bundelen** en gezamenlijk nagaan hoe zij op een effectieve en efficiënte wijze complementair aan elkaar kunnen werken en kennis t.a.v. organisatie, exploitatie, financiering, regiopromotie, samenwerking met vrijwilligersorganisaties e.d. kunnen delen en uitdragen,
- m. dat LTO Noord zich in woord en daad actief in blijft zetten voor **'landschap' als een kansrijk product van de agrarische bedrijfsvoering**,
- n. dat verenigingen voor agrarische natuur- en landschapsbeheer de aandacht verder verbreden tot **het beheer van aardkundige, archeologische, bouwkundige en belevingsaspecten** van het waddenlandschap,

- o. dat **individuele boeren en boerinnen** zich medeverantwoordelijk blijven voelen voor het beheer van de eigen leefomgeving en om de sporen van vroegere generaties in het landschap zichtbaar te houden voor toekomstige generaties. Veel kan ingepast worden, zonder dat dit de agrarische bedrijfsvoering hindert,

- p. dat het **Regionaal College Waddengebied** (RCW) de coördinerende en regisserende verantwoordelijkheid voor landschap en cultureel erfgoed in de waddenregio op zich neemt en alle betrokkenen en belanghebbenden inspireert en stimuleert om samen te werken aan een duurzaam beheer en ontwikkeling van het waddenlandschap.

Dit Pleidooi is opgesteld na de werkdag 'Het Waddenlandschap als product van het boerenbedrijf',

namens de deelnemers,
afkomstig uit de agrarische sector in
de waddenregio,
leden van verenigingen voor agrarisch
natuur- en landschapsbeheer,
medewerkers van maatschappelijke
organisaties
op het gebied van landbouw,
landschapsbeheer, natuurbeheer en cultureel
erfgoed,
en ambtenaren van gemeenten, provincies
en het rijk in de waddenregio,

welke bijeenkomst op 6 december 2006
is georganiseerd in het kader van het
internationale project LancewadPlan,
dat zich richt op het actief benutten van
landschappelijke en cultuurhistorische
kwaliteiten bij de duurzame economisch-
ruimtelijke ontwikkeling en het beheer
van de waddenregio.

DE GULDEN HALSBAND VAN PINGJUM

Pingjum is een karakteristiek Fries terpdorp, kenmerkend voor grote delen van het waddenlandschap. Maar misschien nog meer dan als terpdorp is Pingjum vermaard om zijn 'gouden halsband'.

De Pingjumer gulden halsband is niet letterlijk een gouden halsketting, het is de uit de geschiedenis overgeleverde benaming van een dijkkring van zo'n 15 km lengte rond Pingjum. Deze dijkkring werd in de elfde eeuw aangelegd om de Marne te bedijken en het land rondom Pingjum te beschermen tegen overstromingen. Die Marne was een brede slenk die vanaf de Zuiderzee ten noordoosten van Pingjum richting Sneek liep en daar in verbinding stond met de Middellzee. Het stelsel van Marnedijken bleef tot 1892 formeel zeevering, ook al was de gulden halsband feitelijk toen al gedevalueerd tot binnendijk.

Dit unieke fenomeen is nog altijd te herkennen in het landschap. Grote delen zijn nog altijd aanwezig. En daardoor zijn we in staat om de bijzondere historie van het landschap rond Pingjum te lezen en te beleven. Aan deze dijk kleeft voorgoed het verhaal van de bedijking van de Marneslenk en de bescherming van dorp en landerijen tegen overstromingen.

Zoals Pingjum zijn gulden halsband heeft, zo heeft iedere plek zijn eigen geschiedenis, die te herkennen is aan eigen, unieke landschapselementen. En allemaal tezamen vertellen die sporen het grote verhaal van het Waddenland, één van de boeiendste, gaafste en meest dynamische landschappen van Nederland. Een cultuurlandschap, dat misschien wel het grootste kapitaal vormt voor de toekomstige economische ontwikkeling van de regio.

Het behouden van de kwaliteit van het landschap begint bij het behouden en beheren van de samenstellende delen: de landschapselementen en -structuren, de boerderijen, de dorpen. Dit is vooral daarom zo belangrijk, omdat het om onvervangbaar cultureel erfgoed gaat, om de unieke erfenis van onze voorouders die dit landschap hebben gemaakt tot wat het nu is. Eenmaal verdwenen is die erfenis voorgoed verloren, het verhaal uitgewist. Cultureel erfgoed bezit immers niet het vermogen tot regeneratie.

Daarom is behoud en beheer van het landschap van belang. Als we zorgvuldig met deze betekenisvolle sporen omgaan, dan biedt dat kansen voor een duurzame ontwikkeling. En daarom staat de Pingjumer gulden halsband symbool voor wat dit pleidooi beoogt: een duurzaam beheer van karakteristieke landschapselementen in het Waddenland.

Colofon

Deze folder is een uitgave van LancewadPlan.

© April, 2007.

Voor meer informatie: www.lancewadplan.nl

Ontwerp en opmaak: Script unlimited, Utrecht

Fotografie: Dré van Marrewijk, Adriaan Haartsen
en Klaas Kreuijer

Druk: Roto Smeets Grafiservices Utrecht

